

EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNNALLE

ASIA: Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 13/2025 vp), kuulemistilaisuus 11.4.2025 klo 11.15

Johdanto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Vaasan hallinto-oikeudelta asiantuntijalausuntoa.

Lausunto

Vaasan hallinto-oikeus on 5.9.2024 valtiovarainministeriölle antamassaan lausunnossa todennut, että Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 4 §:stä ilmenevä ratkaisu, jonka mukaan ympäristöosastolla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö, on hyvä ja uudistuksen kannalta keskeinen. Ympäristönsuojelulain 42 §:ään ehdotettu uusi 3 momentti ja vesilain 11 luvun 6 §:ään ehdotettu uusi lause Lupa- ja valvontaviraston yleisen edun valvontayksikön kuulemisesta ovat tarpeellisia valvontayksikön aseman turvaamiseksi. Pykälien muotoilu ”yhteiskunnan kannalta merkittävästä hankkeesta ja hankkeesta, jolla voi olla huomattavia tai laajalle ulottuvia vaikutuksia ympäristöön/vesiympäristön tai ympäristön/vesien käyttöön” antaa Lupa- ja valvontavirastolle tiettyä harkintavaltaa, jota toivottavasti käytetään virastossa riittävän laajasti.

Kuten hallinto-oikeus on edellä mainitussa lausunnossaan esittänyt, lupa-asioiden käsittely ympäristöosastolla on tarpeen järjestää mahdollisimman läpinäkyvästi. Hallituksen esityksen (s. 499) mukaan ”vaikka sisäisestä lausuntomenettelystä ei säädettäisi (lukuun ottamatta 3 momentin yleisen edun valvontayksikön kuulemista),

olennaisten näkökohtien huomioimisen tulisi viraston sisällä lähtökohtaisesti perustua kirjalliseen muotoon. Tällä varmistettaisiin se, että lupa- ja muiden asioiden laissa säädettyjen edellytysten täyttyminen ja yleistä etua koskevat näkökohdat sisällytettäisiin täysimääräisesti päätöksentekoon ja tämä olisi myös jälkikäteen todennettavissa, myös muutoksenhaussa.”. Käytännön päätöksenteossa hallituksen esityksessä kuvattu menettely on ensiarvoisen tärkeää, jotta luvan hakijalla ja haitankärsijöillä sekä myös hallinto-oikeudella on tiedossa ympäristönsuojelun yleisen edun puolesta puhujan näkemys hakemuksen mukaisen toiminnan ympäristövaikutuksista, jos sellaisia näkemyksiä on asiassa esitetty. Vastaava koskee samalla tavoin myös muita lupaprosessiin mahdollisesti osallistuvia tahoja.

Hallituksen esityksen mukaan hallinto-oikeuden kuulemismenettelyjä koskevat ympäristönsuojelulain 196 § ja vesilain 15 luvun 3 § eivät ole muuttumassa. Niiden perusteella Vaasan hallinto-oikeuden on varattava muun muassa yleistä etua valvoville viranomaisille tilaisuus vastineen antamiseen valituksesta, jollei tämä ole ilmeisen tarpeetonta. Ehdotetun Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 4 §:n 4 momentin nojalla Vaasan hallinto-oikeus tulkitsee, että myös hallinto-oikeus voi tarvittaessa kuulla yleisen edun valvontayksikköä, jos hallinto-oikeus arvioi asian selvittämiseksi olevan perusteltua saada myös valvontayksikön käsitys valitusasiassa esitetyistä vaatimuksista riippumatta siitä, onko Lupa- ja valvontavirasto valvontayksikköä kuullut.

Vaasan hallinto-oikeus oli 2.4.2025 kuultavana ympäristövaliokunnassa. Kuultavana oli tuolloin myös korkein hallinto-oikeus. Vaasan hallinto-oikeus yhtyy korkeimman hallinto-oikeuden ympäristövaliokunnalle antamassa asiantuntijalausunnossa esiin nostamiin seikkoihin.

Eduskunnan talousvaliokunta on myös pyytänyt Vaasan hallinto-oikeudelta asiantuntijalausuntoa. Suullisesti saadun tiedon mukaan lausuntoa on haluttu erityisesti siitä, millaisena luvituksen mahdollinen nopeutuminen ympäristöhallinnossa näyttäytyy hallinto-oikeuksien näkökulmasta.

Jos myös hyvin laajojen ympäristönsuojeluasioiden käsittely on aikaisempaa nopeampaa ympäristöhallinnossa ja jos asioista valitetaan, hallinto-oikeudessa saattaa olla helposti käsillä tilanne, jossa entistä useampia suuritöisiä asioita on vireillä samanaikaisesti, mukaan lukien suoraan lain mukaan priorisoitavia asioita. Tämä on ollut haaste jo tähänkin asti, kun kokeneita lainoppineita sekä tekniikan ja luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomareita tarvitaan myös tavanomaisiin asioihin. Tällaisia kokeneita tuomareita on määrällisesti rajallisesti ja heidän kuormituksensa täytyy lisäksi pystyä pitämään kohtuullisena. Myös laajempien asioiden osaavia ja tehokkaita esittelijöitä on rajallinen määrä. Hallinto-oikeudessa on tällä hetkellä hyviä nuoria tuomareita kasvamassa, mutta tämä vaatii kuitenkin aikaa.

Ympäristö- ja vesiasiat ovat laajuutensa ja moninaisuutensa takia vaativia ja kehittyminen niissä kokeneeksi osajaksi vie vuosia.

Erityisesti ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden osalta talouden suhdannevaihtelut näkyvät selvästi. Oletettavaa on, että esimerkiksi teollisuuden ja muiden vastaavien toimialojen lupa-asioiden valitukset tulevat lähivuosina lisääntymään, jos talous lähtee kehittymään myönteisesti. Tämä lisää hallinto-oikeuden työmäärää muutoinkin ja jos tämä taite sijoittuu suunnilleen samaan ajankohtaan hallinnon luvituksen mahdollisen nopeutumisen kanssa, hallinto-oikeuteen saattaa tulla valituksia ainakin jonkin aikaa aikaisempaa tiheämmin.

Jos luvitusprosessit nopeutuvat ja mahdollisesti myös kokemattomat virkamiehet luvittavat uudenlaisissa kokoonpanoissa, hallinto-oikeudella on tiettyä huolta myös päätöksenteon laadusta. Mikäli laatu entisestään heikkenee, tästä seuraa hallinto-oikeudelle lisätyötä. Nopeutuva luvitus luultavasti tuottaa myös hallinto-oikeudelle enemmän juttuja tai ne ainakin tulevat hallinto-oikeuteen aikaisempaa nopeammassa syklissä. Tästä kaikesta seuraa todennäköisesti lisäresurssien tarvetta hallinto-oikeuteen, mikäli asiat halutaan myös hallinto-oikeudesta nopeammassa tahdissa ulos.

Valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustamisen myönteisiä vaikutuksia on mahdollisuus käytäntöjen yhtenäistymiseen. Aluehallintovirastojen käytännöt ovat osin hieman erilaiset ja yhtenäiset käytännöt helpottavat hallinto-oikeuden työtä.

Ylituomari Riikka Mäki